

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA AFYA NA MASUALA YA UKIMWI

**MAONI YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA OFISI YA
WAZIRI MKUU (TUME YA KUDHIBITI UKIMWI TANZANIA- TACAIDS) KWA
MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA
MWAKA WA FEDHA 2024/2025**

*[Imetolewa chini ya Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu Bunge
Toleo la Februari, 2023]*

YALIYOMO

Ukurasa

SEHEMU YA KWANZA.....	1
1.0 UTANGULIZI.....	1
SEHEMU YA PILI	2
2.0 UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025	2
2.1 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024	2
2.2 Uchambuzi kuhusu Uzingatiaji na Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati.....	3
2.3 Uchambuzi wa yaliyobainika wakati wa Ziara ya Kamati	3
2.4 Uchambuzi kuhusu Upatikanaji wa Fedha	6
2.4.1 Upatikanaji wa Fedha za Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) - Fungu 92 kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.....	6
2.4.2 Mfuko wa Udhadini wa Kudhibiti UKIMWI (<i>Aids Trust Fund - ATF</i>) .	7
3.0 UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025	8
3.1 Mapitio ya Makadirio ya Fedha kwa Mwaka 2024/2025	9
3.1.1 Fedha zinazoombwa kwa ajili ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI – Fungu 92	9
3.1.2 Ulinganisho wa Fedha zilizoidhinishwa Mwaka 2023/2024 na Fedha zinazoombwa Kuidhinishwa 2024/2025.....	11
SEHEMU YA TATU.....	13
4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI	13
4.1 Upatikanaji wa Fedha za Ndani kwa Ajili ya Afua za UKIMWI	13
4.2 Utekelezaji wa Afua za UKIMWI	13
4.3 Utekelezaji wa Mradi wa Wasichana Balehe na Wanawake Vijana...	14
4.4 Utekelezaji wa Afua za UKIMWI Gerezani	14
5.0 HITIMISHO	15

ORODHA YA VIELELEZO

Kielelezo NA. 1: MCHANGANUO WA FEDHA ZILIZOIDHINISHWA NA FEDHA ZILIZOPOKELEWA KUANZIA JULAI, 2023 HADI FEBRUARI, 2024	8
Kielelezo NA. 2: FEDHA ZINAZOOMBWA KUIDHINISHWA KWA MWAKA 2024/2025	10
Kielelezo NA. 3: ULINGANISHO WA BAJETI YA MWAKA 2023/2024 NA 2024/2025	11

SEHEMU YA KWANZA

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, Kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023 naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu, Maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Afya na Masuala ya UKIMWI kuhusu Utekelezaji wa Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, Kifungu cha 7(1) (a) cha Nyongeza ya Nane ya Kanuni za Bunge, pamoja na majukumu mengine, kinaainisha moja ya jukumu la Kamati ya Afya na Masuala ya UKIMWI ni kushughulikia Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania. Katika kutekeleza jukumu hilo, mnamo tarehe 21 Machi, 2024, Kamati ilichambua Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na kufanya ulinganisho kuhusu Makadirio ya Matumizi ya **Fungu 92** – Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, Baada ya uchambuzi wa kina wa Taarifa ya Utekelezaji na Makadirio ya (**Fungu 92**), naomba kutoa Taarifa ya Kamati inayofafanua mambo makuu matatu (3) yafuatayo: -

- (a) Utekelezaji wa Mpango wa Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024;
- (b) Makadirio ya Matumizi ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025; na
- (c) Maoni na Ushauri wa Kamati kuhusu **Fungu 92** -Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS).

SEHEMU YA PILI

2.0 UCHAMBUZI WA UTEKELEZAJI WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024 NA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

2.1 Uchambuzi wa Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Ili kuliwezesha Bunge kufuatilia utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 na kushauri ipasavyo kuhusu makadirio ya matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kamati ilifanya uchambuzi wa wasilisho la Serikali kuhusu mambo makuu matatu (3) ambayo ni: -

- (a) Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati uliotolewa wakati wa Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2023/2024;
- (b) Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; na
- (c) Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, Matokeo ya uchambuzi wa Taarifa ya Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 yanatokana na Kamati kufanya mapitio ya mambo makuu yafuatayo: -

- (a) Uzingatiaji wa maoni na ushauri uliotolewa na Kamati Bungeni wakati wa kujadili Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu; **Fungu 92** - Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024;
- (b) Hali ya upatikanaji wa Fedha hadi kufikia mwezi Februari, 2024; na
- (c) Utekelezaji wa malengo yaliyokuwa yamewekwa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi huo ulilenga kuliwezesha Bunge kujiridhisha na utoshelevu wa utekelezaji wa mipango na mwenendo wa matumizi, ikilinganishwa na madhumuni ya Bunge kuidhinisha Bajeti husika.

2.2 Uchambuzi kuhusu Uzingatiaji na Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati

Mheshimiwa Spika, Ili kujiridhisha na namna Serikali inavyozingatia na kutekeleza ushauri wa Kamati unaotolewa katika Bunge lako Tukufu, Kamati ilichambua Taarifa iliyowasilishwa kuhusu uzingatiaji na utekelezaji wa Maoni na Ushauri uliotolewa wakati wa kujadili Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu; Fungu 92 – Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania kwa mwaka wa fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, Naomba kulijulisha Bunge lako tukufu kuwa jumla ya maeneo kumi na mbili (12) yalitolewa maoni na ushauri ili kuboresha utendaji wa Serikali. Kati ya maeneo hayo yaliyotolewa ushauri, maeneo mawili (2) yametokelezwa kikamilifu na maeneo kumi (10) yapo katika hatua ya utekelezaji. Kwa msingi huo bado inahitajika kutoa msisitizo na kuweka nguvu zaidi katika maeneo ambayo utekelezaji wake unaendelea ili yakamilishwe.

2.3 Uchambuzi wa yaliyobainika wakati wa Ziara ya Kamati

Mheshimiwa Spika, Kwa Mujibu wa Kanuni ya 117 (1) ya Kanuni za Bunge, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Afya na Masuala ya UKIMWI ilifanya ziara za ukaguzi wa Miradi ya Maendeleo iliyopo katika mkoa wa Singida na Geita. Miradi hiyo inaratibiwa na Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge na Uratibu) kupitia Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania.

Vile vile, Kamati ilitembelea magereza yaliyopo katika Mkoa wa Singida na Geita ili kupata Taarifa kuhusu hali ya maambukizi ya virusi vya UKIMWI katika magereza hayo. Ziara hii ilifanyika kuanzia tarehe 12 hadi 17 Machi, 2024 ambapo Konga za WAVIU katika Halmashauri ya Wilaya ya Singida Vijijini, Mradi wa Wasichana Balehe na Wanawake Vijana – Timiza Malengo, Gereza la Wilaya ya Chato na Gereza la Wilaya ya Manyoni zilitembelewa na kukaguliwa.

Mheshimiwa Spika, Katika ziara hiyo, Kamati ilibaini uwepo wa mafanikio na changamoto mbalimbali na hivyo kutoa ushauri wa namna ya kukabiliana na changamoto zilizobainika. Mafanikio yaliyobainika ni kama ifuatavyo; -

- i) Upatikanaji wa uhakika wa huduma za upimaji wa Virusi vya UKIMWI na utoaji wa dawa za kufubaza virusi vya UKIMWI (ARVs) kwa WAVIU hasa katika magereza na mahabusu. Kwa mfano, katika Gereza la Wilaya ya Chato kuna WAVIU 24 na Gereza la Wilaya ya Manyoni kuna WAVIU 5 wanaotumia dawa za kufubaza Virusi vya UKIMWI;
- ii) Kuwafikia Wasichana balehe na Wanawake vijana kwa kiwango kikubwa kwa kutoa huduma jumuishi ya kinga dhidi ya maambukizi mapya ya Virusi vya UKIMWI kupitia Mradi wa Timiza Malengo unaolenga kuwasaidia Wasichana balehe na Wanawake vijana;
- iii) Kuhamasisha jamii kuhusu upimaji wa Virusi vya UKIMWI kwa hiari na kujua hali zao za kiafya, kuhakikisha watu wanaoishi na Virusi vya UKIMWI wanadumu katika huduma za tiba na matunzo kwa kutoa elimu ya ufuasi mzuri wa dawa za kufubaza Virusi vya UKIMWI na kupinga unyanyapaa na

ubaguzi kwa WAVIU kupitia Konga za WAVIU zilizopo katika Halmashauri ya Wilaya ya Singida Vijijini;

- iv) Kuimarisha na kukuza uchumi wa Wanawake vijana na Wasichana balehe kupitia miradi mbalimbali ya ujasiriamali inayoratibiwa na Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania kwa ufadhili wa Mfuko wa Dunia (Global Fund) wa kupambana na UKIMWI, Kifua Kikuu na Malaria.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na jitihada mbalimbali zinazofanywa na Serikali chini ya uratibu wa Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge na Uratibu) kupitia Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania, imebainika kuwepo kwa changamoto mbalimbali zinazoathiri utekelezaji wa miradi hiyo. Changamoto hizo ni kama ifuatavyo: -

- i) Kutokutekelezwa kwa Mwongozo wa Utoaji huduma kwa Wafungwa na Mahabusu uliotolewa terehe 25 Mei, 1998 na Wizara ya Afya ambao ulielekeza kuwa jukumu la kuwatibu Wafungwa na Mahabusu ni la Mganga wa Hospitali ya Serikali katika eneo gereza lilipo;
- ii) Uhaba wa dawa za kutibu Wafungwa na Mahabusu hususani wakati wa dharura;
- iii) Uhaba wa rasilimali fedha kwa Konga za WAVIU katika kutekeleza afua za UKIMWI kwa uendelevu; na
- iv) Baadhi ya vikundi vya Wanawake Vijana na Wasichana Balehe kushindwa kuanzisha miradi ya ujasiriamali kwa wakati kutokana na kukosa namba za NIDA kwa ajili ya kupata huduma za Kibenki.

2.4 Uchambuzi kuhusu Upatikanaji wa Fedha

2.4.1 Upatikanaji wa Fedha za Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS) - Fungu 92 kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Kamati ilichambua Taarifa ya hali ya upatikanaji wa fedha kwa lengo la kujiridhisha na kiwango cha fedha zilizotolewa ili kuwezesha utekelezaji wa malengo na vipaumbele vya Tume kama ilivyokuwa imeidhinishwa na Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa fedha 2023/24 Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania iliidhinishiwa bajeti ya jumla ya **Shilingi 25,862,966,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Fedha za Maendeleo. Kati ya fedha hizo **Shilingi 3,670,817,000.00** ni Matumizi ya Kawaida yenye kujumuisha Mishahara **1,897,434,000.00** na **Shilingi 1,773,383,000.00** za Matumizi Mengineyo. Aidha, fedha za Miradi ya Maendeleo ni **22,192,149,000.00** ambapo kati yake fedha za ndani ni **Shilingi 1,880,000,000.00** na fedha za nje ni **Shilingi 20,312,149,000.00**.

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa, hadi kufika mwezi Februari, 2024, Tume ilipokea kiasi cha **Shilingi 4,292,797,045.93** sawa na asilimia **16.59** ya Bajeti yake yote. Kati ya fedha hizo zilizopokelewa fedha za Matumizi ya Kawaida ni **Shilingi 1,915,108,181.93** sawa na **asilimia 52.17** ya fedha zote za Matumizi ya Kawaida zilizotengwa. Kati ya fedha za Matumizi ya Kawaida fedha zilizotolewa kwa ajili ya Mishahara ni **Shilingi 1,104,716,488.00** sawa na **asilimia 58.22** ya fedha zote za Mishahara zilizoidhinishwa. Fedha za Matumizi Mengineyo zimetolewa **Shilingi 810,391,693.93** sawa na **asilimia 45.7** ya fedha zote za Matumizi Mengineyo zilizoidhinishwa.

Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa Fedha za Maendeleo, imebainika kuwa hadi mwezi Februari 2024, kati ya **Shilingi 22,192,149,000.00** zilizoidhinishwa, kiasi cha **Shilingi 2,377,688,864.00** zimepokelewa sawa na **asilimia 10.71** ya fedha zote za maendeleo zilizoidhinishwa na Bunge lako Tukufu wakati wa kuidhinisha bajeti ya mwaka 2023/2024. Fedha hizi za Maendeleo zilizotolewa zinajumuisha Fedha za Ndani **Shilingi 940,000,000.00** sawa na **asilimia 50** ya Fedha za Ndani zilizoidhinishwa pamoja na Fedha za Nje **Shilingi 1,437,688,864.00** sawa na **asilimia 7.08** ya Fedha zote za Nje za Maendeleo zilizoidhinishwa na Bunge lako Tukufu.

2.4.2 Mfuko wa Udhhamini wa Kudhibiti UKIMWI (Aids Trust Fund - ATF)

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa hadi mwezi Februari, 2024 fedha za ndani za maendeleo zilizotolewa ni **Shilingi 940,000,000.00** sawa na **asilimia 50**. Fedha hizo zilizotolewa zimetumika katika kutekeleza shughuli mbalimbali ikiwemo kutoa elimu ya kuzuia maambukizi mapya ya Virusi vya UKIMWI (VVU) na unyanyapaa kwa wafanyakazi na wanafunzi wa vyuo 16 vya elimu ya juu na kati vya mikoa ya Kilimanjaro na Arusha; Kufanya ukaguzi wa matumizi ya fedha za ununuzi na usambazaji wa dawa za septrin kwenye mikoa ya Tabora, Shinyanga, Mwanza, Geita, Kagera, Kigoma, Katavi, Mbeya, Njombe, Ruvuma, Mtwara, Lindi na Dar es Salaam. Vile vile, kugharamia kikao cha wataalamu wa kisekta na kikao cha Makatibu Wakuu wa baadhi ya wizara za kisekta ili kufanya mapitio ya andiko la mapendekezo ya vyanzo endelevu vya fedha za Mfuko, Kuhuisha na kuunganisha Mifumo ya kielektroniki ya uchangiaji fedha kwenye Akaunti ya makusanyo ya NMB, lipa namba ya tigo, Airtel Money, namba

ya malipo ya Serikali (Control Number) kwenye Mfuko wa Udhamini wa Kudhibiti UKIMWI (ATF) ili kumrahisishia mchangiaji kupitia “AIDS TRUST FUND App” na Uendeshaji wa vikao vya robo mwaka vya bodi ya Mfuko kwa mwaka wa fedha 2023/2024.

Kielelezo NA. 1: MCHANGANUO WA FEDHA ZILIZOIDHINISHWA NA FEDHA ZILIZOPOKELEWA KUANZIA JULAI, 2023 HADI FEBRUARI, 2024

MAELEZO	KILICHOIDHINISHWA	KILICHOTOLEWA	ASILIMIA
Mishahara	1,897,434,000.00	1,104,716,488.00	58.22
Matumizi Mengineyo	1,773,383,000.00	810,391,693.93	45.7
Jumla (Fedha za Matumizi ya Kawaida)	3,670,817,000.00	1,915,108,181.93	52.1
Maendeleo Ndani	1,880,000,000.00	940,000,000.00	50
Maendeleo Nje	20,312,149,000.00	1,437,688,864.00	7.08
Jumla (Fedha za Maendeleo)	22,192,149,000.00	2,377,688,864.00	10.71
Jumla Kuu	25,862,966,000.00	4,292,797,045.93	16.59

Chanzo: Taarifa ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI (TACAIDS) kuhusu Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Mheshimiwa Spika, Kwa ujumla, hali ya upatikanaji wa fedha ambayo ni wastani wa **asilimia 16.59** si ya kuridhisha ukizingatia ni muda mchache uliobaki kumaliza Mwaka wa Fedha 2023/2024. Kamati inasisitiza fedha zote zilizoidhinishwa na Bunge kwa ajili ya Masuala ya UKIMWI zitolewe kwa wakati ili kutokwamisha utekelezaji wa shughuli zilizopangwa kwa kipindi husika.

3.0 UCHAMBUZI WA MAKADIRIO YA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2024/2025

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipokea na kuchambua Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu – Fungu 92 (Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania) kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025. Uchambuzi ulizingatia

uhusiano wa makadirio hayo na Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya Mwaka 2020 – 2025, Mpango wa tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka mitano 2021/22 – 2025/26 na Mwongozo wa Mpango wa Bajeti uliotolewa na Wizara ya Fedha na Wizara ya Mipango.

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi unaonesha kuwa maeneo ya vipaumbele katika makadirio hayo yamezingatia miongozo iliyopo japokuwa bado kumekuwa na changamoto ya Serikali kutenga fedha za ndani kidogo kwa ajili ya uratibu wa Masuala ya UKIMWI jambo linaloashiria kuwa na utegemezi mkubwa wa fedha za nje kutoka kwa wafadhili.

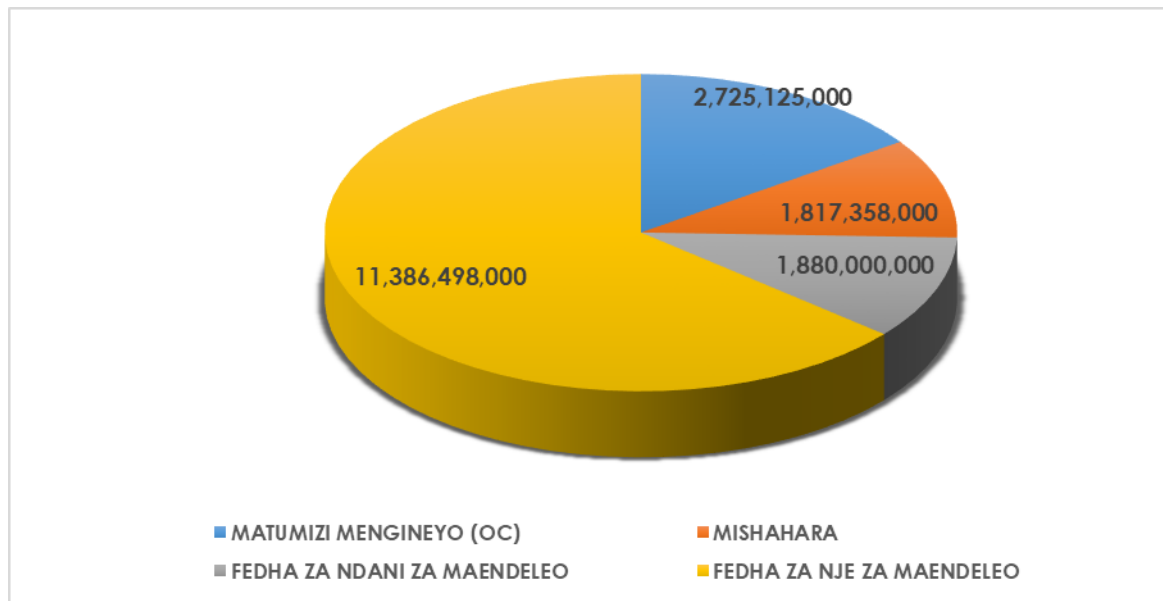
3.1 Mapitio ya Makadirio ya Fedha kwa Mwaka 2024/2025

3.1.1 Fedha zinazombwa kwa ajili ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI – Fungu 92

Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha wa 2024/25, Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania – Fungu 92 inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 4,542,483,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 1,817,358,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara na **Shilingi 2,725,125,000.00** kwa ajili ya Matumizi Mengineyo.

Aidha, Kwa upande wa fedha za Maendeleo, Tume inaomba kuidhinishiwa jumla ya **Shilingi 13,266,498,000.00** kwa ajili ya utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo. Kati ya Fedha hizo, **Shilingi 1,880,000,000.00** ni Fedha za Ndani na **Shilingi 11,386,498,000.00** ni Fedha za nje.

Kielelezo NA. 2: FEDHA ZINAZOOMBWA KUIDHINISHWA KWA MWAKA 2024/2025

Chanzo; Randama ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI (TACAIDS) kuhusu Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka 2024/2025

Mheshimiwa Spika, Mwelekeo wa bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI unaonesha kuwa bajeti imeshuka kwa **asilimia 31.1** ambapo fedha za ndani kwa ajili ya miradi ya maendeleo hazijaongezeka ikilinganishwa na mwaka 2023/2024 na fedha za nje za maendeleo zimepungua kwa **asilimia 43.9**. Vilevile, fedha kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida zimeongezeka kwa **asilimia 23.7** ambapo fedha kwa ajili ya Matumizi Mengineyo zimeongezeka kwa **asilimia 53.6** na fedha kwa ajili ya Mishahara zimepungua kwa **asilimia 4.2**. Lifuatalo ni jedwali linaloonesha ulinganisho wa fedha zilizoidhinishwa kwa ajili ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania kwa kipindi cha mwaka 2023/2024 na fedha zinazoombwa kuidhinishwa kwa kipindi cha mwaka 2024/2025.

3.1.2 Ulinganisho wa Fedha zilizoidhinishwa Mwaka 2023/2024 na Fedha zinazoombwa Kuidhinishwa Mwaka 2024/2025

Kielelezo NA. 3: ULINGANISHO WA BAJETI YA MWAKA 2023/2024 NA 2024/2025

MAELEZO	2023/2024	2024/2025	ONGEZEKO/PUNGUFU	ASILIMIA
MATUMIZI MENGINEYO (OC)	1,773,383,000.00	2,725,125,000.00	+951,742,000.00	53.6
MISHAHARA	1,897,434,000.00	1,817,358,000.00	-80,076,000.00	-4.2
JUMLA MATUMIZI YA KAWAIDA	3,670,817,000.00	4,542,483,000.00	+871,666,000.00	23.7
MAENDELEO NDANI	1,880,000,000.00	1,880,000,000.00	-	00
MAENDELEO NJE	20,312,149,000.00	11,386,498,000.00	-8,925,651,000.00	-43.9
JUMLA YA FEDHA ZA MAENDELEO	22,192,149,000.00	13,266,498,000.00	-8,925,651,000.00	-40.2
JUMLA	25,862,966,000.00	17,808,981,000.00	-8,053,985,000.00	-31.1

Chanzo: Taarifa ya Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania 2023/2024 na 2024/2025

Mheshimiwa Spika, Uchambuzi umefanyika wa kulinganisha Bajeti ya Tume kwa Mwaka 2023/2024 na 2024/2025 kama inavyoonekana kwenye Kielelezo Na. 3 na kubaini kuna ongezeko kwenye fedha za matumizi ya kawaida kwa **asilimia 23.7**. Baadhi ya vifungu na kasma zilizoongezewa fedha ni pamoja na Kifungu 1001, Kasma 22010 inayohusu Usafiri wa ndani ya nchi ambapo fedha zimeongezeka kutoka **Shilingi 211,600,000.00** mwaka 2023/2024 hadi **Shilingi 350,640,000.00** mwaka 2024/2025 sawa na ongezeko la **asilimia 65.7**, ongezeko lingine ni katika Kasma 22014 ya Huduma na Ukarimu ambapo fedha zimeongezeka kutoka **Shilingi 13,000,000.00** mwaka 2023/2024 hadi **Shilingi 32,020,000.00** mwaka 2024/2025 sawa na ongezeko la **asilimia 146**. Ongezeko katika Kifungu hicho linatokana na Shughuli ya mikutano ya Wadau kwa ajili ya mapitio ya Sera ya UKIMWI ya mwaka 2001.

Mheshimiwa Spika, Kwa ujumla katika bajeti ya Matumizi ya Kawaida hususan katika Matumizi Mengineyo (OC), uchambuzi wa Kamati umebaini kuwa fedha zimeongezeka kwa **asilimia 53.6**.

Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa Fedha za Maendeleo za Ndani zimetengwa fedha kwa ajili ya Mfuko wa Udhamini wa Kudhibiti UKIMWI (ATF) **Shilingi 1,880,000,000.00** zitakazotumika katika maeneo makuu matatu ambapo **asilimia 60** ni kwa ajili ya kuwezesha upatikanaji wa huduma za kuzuia VVU na utoaji elimu ya VVU na UKIMWI; **asilimia 30** zimeelekezwa kuwezesha uendeshaji wa mfuko ikiwemo kugharamia vikao vya kisheria vya kila robo mwaka vya bodi ya mfuko na utafutaji wa rasilimali za kutunisha mfuko; na **asilimia 10** ni kwa ajili ya kukabiliana na madhara ya UKIMWI (*Impact mitigation*) ikihusisha kuwawezesha WAVIU kiuchumi (*Economic Empowerment*).

Mheshimiwa Spika, Licha ya kupungua kwa fedha za bajeti ya Maendeleo kutoka nje, bado bajeti ya Maendeleo kwa kiasi kikubwa inategemea fedha kutoka nje. Kwa hali hii ni dhahiri kwamba bado kuna changamoto ya kutegemea fedha za wafadhili kwa kiwango kikubwa katika kuratibu Masuala ya UKIMWI jambo ambalo linatishia usalama wa WAVIU pale ambapo wafadhili watasitisha kutoa fedha hizo.

SEHEMU YA TATU

4.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

Mheshimiwa Spika, Baada ya uchambuzi wa Utekelezaji wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; na Makadirio ya Matumizi kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025 kwa Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania – **Fungu 92**, sasa naomba kutoa maoni na ushauri wa Kamati kama ifuatavyo: -

4.1 Upatikanaji wa Fedha za Ndani kwa Ajili ya Afua za UKIMWI

Mheshimiwa Spika, Kamati inaendelea kusesitiza Serikali ifanye yafuatayo: -

- i) Itoe fedha zote za Tume ya kudhibiti UKIMWI Tanzania (*TACAIDS*) kama zilivyoidhinishwa na Bunge ili kuiwezesha Tume kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi na kwa muda uliopangwa;
- ii) limarishe Mfuko wa Udhamini wa UKIMWI na kuweka mipango madhubuti ya kupata vyanzo mahsusni vya mapato ya ndani vitakavyosaidia kupata fedha zaidi kwa ajili ya miradi inayolenga kudhibiti VVU na UKIMWI; na
- iii) longeze kiwango cha fedha za ndani inazotenga kupitia Mfuko wa Udhamini wa UKIMWI (*Aids Trust Fund - ATF*) kwa ajili ya kuimarisha utekelezaji wa afua mbalimbali za kudhibiti UKIMWI bila kutegemea fedha za wafadhili kutoka nje ya nchi.

4.2 Utekelezaji wa Afua za UKIMWI

Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza afua za UKIMWI, Serikali imejiwekea malengo ya kufikia asilimia 95-95-95 ifikapo 2030. Hadi sasa, Serikali imefanikiwa katika 95 ya kwanza kufikia asilimia 82, 95 ya pili kufikia asilimia 97 na 95 ya tatu kufikia asilimia 94. Kamati imebaini kuwa kuna changamoto katika kufikia malengo ya asilimia

95 ya kwanza ambayo inahusu kupima na kujitambua. Kamati inaishauri Serikali ifanye yafuatayo: -

- i) longeze nguvu na jitihada zaidi katika kufikia shabaha ya kwanza inayohusu watu wote wanaoishi na maambukizi ya VVU kupima na kujua hali zao za maambukizi hususani wanaume; na
- ii) lendelee kutoa elimu kwa jamii kuhusu virusi vya UKIMWI ili kupunguza unyanyapaa pamoja na maambukizi mapya.

4.3 Utekelezaji wa Mradi wa Wasichana Balehe na Wanawake Vijana

Mheshimiwa Spika, Mradi huu wa ujasiriamali umelenga kuwafikia Wasichana balehe na Wanawake vijana kwa kiwango kikubwa kwa kutoa huduma jumuishi ya kinga dhidi ya maambukizi mapya ya Virusi vya UKIMWI. Kamati inaishauri Serikali ifanye yafuatayo: -

- i) lanzishe mradi maalum wa ujasiriamali kwa jinsi zote ambao utajumuisha ushiriki wa Wavulana Balehe na Wanaume Vijana;
- ii) lbuni miradi mikubwa yenye tija zaidi itakayosaidia kuinua uchumi kwa WAVIU walio katika vikundi mbalimbali; na
- iii) longeze wigo wa mradi huu katika Halmashauri na Mikoa mbalimbali nchini ili kufikia na kunufaisha walengwa wengi zaidi.

4.4 Utekelezaji wa Afua za UKIMWI Gerezani

Mheshimiwa Spika, Serikali imekua ikitekeleza afua mbalimbali za UKIMWI gerezani ili kudhibiti maambukizi ya UKIMWI katika magereza yote nchini. Katika kuboresha na kuimarisha mapambano dhidi ya UKIMWI gerezani, Kamati inaishauri Serikali ifanye yafuatayo: -

- i) Isimamie utekelezaji wa Mwongozo wa Utoaji huduma kwa Wafungwa na Mahabusu uliotolewa terehe 25 Mei, 1998 na Wizara ya Afya ambao ulielekeza kuwa jukumu la kuwatibu

Wafungwa na Mahabusu ni la Mganga wa Hospitali ya Serikali katika eneo gereza lilipo; na

- ii) Ihakikishe kuna upatikanaji wa uhakika wa dawa magerezani kwa ajili ya kutibu Wafungwa na Mahabusu hususani wakati wa dharura.

5.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, Napenda kukushukuru wewe binafsi kwa kunipa nafasi ya kuwasilisha Maoni ya Kamati mbele ya Bunge lako Tukufu. Aidha, napenda kukupongeza kwa namna unavyoliongoza Bunge kwa umahiri mkubwa. Vilevile, nawashukuru na kuwapongeza Naibu Spika na Wenyeviti wote wa Bunge kwa utekelezaji mzuri wa majukumu yao.

Mheshimiwa Spika, Namshukuru pia Waziri wa nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge na Uratibu) Mheshimiwa Jenista Joachim Mhagama (Mb) na Naibu Waziri Mheshimiwa Ummy Hamis Nderiananga (Mb) kwa ushirikiano wao mkubwa walioipatia Kamati wakati wote walipohitajika katika kutekeleza majukumu ya Kamati. Napenda pia kumshukuru Katibu Mkuu, Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge na Uratibu) Dkt. Jim James Yonazi pamoja na Maafisa wote wa Ofisi ya Waziri Mkuu (Sera, Bunge na Uratibu) kwa ushirikiano wanaoipatia Kamati wakati wote.

Mheshimiwa Spika, Napenda kumshukuru Kaimu Mkurugenzi Mtendaji wa Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania Dkt. Jerome Philip Kamwela na Watendaji wote wa Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania kwa ushirikiano walioutoa kwa Kamati wakati Kamati ilipokuwa ikitekeleza majukumu yake.

Mheshimiwa Spika, Kipekee naomba niwashukuru wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Afya na Masuala ya UKIMWI kwa kazi nzuri waliyoifanya ya kujadili na kuchambua Utekelezaji wa Bajeti ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024, pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania

kwa Mwaka wa Fedha 2024/2025. Kwa heshima kubwa, naomba kuwatambua kwa majina Waheshimiwa Wabunge ambao ni wajumbe wa Kamati hii kama ifuatavyo:-

1. Mhe. Stanslaus Haroon Nyongo, Mb - Mwenyekiti
2. Mhe. Dkt. Faustin Engelbert Ndugulile, Mb - M/Mwenyekiti
3. Mhe. Aysharose Ndogholi Mattembe, Mb - - Mjumbe
4. Mhe. Bernadeta Kasabango Mushashu, Mb - Mjumbe
5. Mhe. Cecil David Mwambe, Mb- ''
6. Mhe. Christopher Olonyokie Ole Sendeka, Mb - ''
7. Mhe. Dkt. Christine Christopher Mnzava, Mb - ''
8. Mhe. Dkt. Hamis Andrea Kigwangalla, Mb - ''
9. Mhe. Elibariki Emmanuel Kingu, Mb - ''
10. Mhe. George Ranwell Mwenisongole, Mb - ''
11. Mhe. Kassim Hassan Haji, Mb - ''
12. Mhe. Hassan Seleman Mtenga, Mb - ''
13. Mhe. Josephine Genzabuke, Mb - ''
14. Mhe. Juliana Daniel Shonza, Mb - ''
15. Mhe. Khalifa Mohamed Issa, Mb - ''
16. Mhe. Mohamed Lujuo Monni, Mb - ''
17. Mhe. Mrisho Mashaka Gambo, Mb - ''
18. Mhe. Seif Salum Seif, Mb - ''
19. Mhe. Shamsia Azizi Mtamba, Mb - ''
20. Mhe. Zubeida Khamis Shaib, Mb - ''
21. Mhe. Jacqueline Andrew Kainja, Mb - ''
22. Mhe. Agnes Mathew Marwa, Mb - ''

Mheshimiwa Spika, Napenda kuwashukuru Watumishi wa Ofisi ya Bunge wakiongozwa na Katibu wa Bunge Ndugu Nenelewa Joyce Mwihambi kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake wakati wote. Kipekee, nawashukuru Makatibu wa Kamati Ndugu Hosiana John Mvunta

na Ndugu Jairo Joseph Odero kwa kuratibu vyema kazi za Kamati na kuhakikisha Taarifa hii inakamilika kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, Baada ya kusema hayo, sasa naliomba Bunge lako Tukufu likubali kuidhinisha Makadirio ya Matumizi ya Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania Fungu 92 kiasi cha Shilingi 17,808,981,000.00 ambapo Shilingi 4,542,483,000.00 ni Matumizi ya Kawaida na Shilingi 13,266,498,000.00 kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa fedha 2024/2025.

Mheshimiwa Spika, Naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Mhe. Stanslaus Haroon. Nyongo, (Mb)
MWENYEKITI
KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA AFYA
NA MASUALA YA UKIMWI

3 Aprili, 2024